

Jesus ansikte

AV ÅSA SJÖSTRÖM

Trots att det inte finns några historiskt belagda avbildningar, lika lite som det finns skrifter som är skrivna direkt av Jesu hand är hans ansikte lika bekant för oss som en familjemedlems. I det tidiga Bysans fanns porträtt som enligt legenden tillkommit under hans livstid. Speciellt en målning fick ett stort inflytande och sades vara det "sanna" Kristus porträttet. Det var ett sk "acheiropoiton", vilket ordagrant betyder "av ingen gjord", dvs bilden sades ha uppkommit utan inblandning av människohand. Alla senare bilder har utgått från dessa tidiga källor och trots att de har producerats och reproducerats med kulturella och formmässiga variationer under tvåtusen år har de en förvånansvärd enhetlighet. Generationers inprägling har befäst myten om honom och berett honom en plats i människors hjärtan. Han är som en son, en bror, så nära att vi nästan kan ta på honom.

"Veronikas svetteduk" är en duk som förvarades i Rom från tidig medeltid och hade tillhört en kvinna kallad Veronika, som anslutit sig till Jesus. Efter att hon torkat svetten ur hans panna under vandringen mot Golgata uppstod ett avtryck av hans ansikte. Ytterst få hade sett själva duken, som förstördes 1527, vilket inte hindrade alla efterföljare att måla Jesus ansikte just som det måste ha tett sig på denna linneduk. En distansering som ytterligare förstärkte känslan av mirakel. Att få verkligen hade sett ursprungsbilden minskade inte dess betydelse, kanske var det just det som istället förlänade bilden en än högre auktoritet. Bilden kräver att man tillhör skaran av troende, dess förutsättning är Tron i sig.

Det dröjer ändå till 1300-talets början, med Giottos mästerliga "Judaskyssen", innan Jesus gestalt börjar bli igenkännlig för oss som den nästan filmstjärneliknande ikon vi är vana vid.

I Giottos bild möter vi för första gången Jesus som både människa och Gud, just det som inpräglats i vårt medvetande genom de tusentals avbildningar som följer. Konsten blir en kamera, ett allseende öga, den visuella speakertexten i följetongen om Jesu liv. Jesus skildras på olika sätt och ur skiftande perspektiv. Steget är långt mellan Giottos profil av en bilderboksskön Kristus i Judaskyssen, och Rembrandts innerlige och psykologiskt så inträngande Kristus några hundra år senare.

Målningarna speglar lika mycket av sin tid som de

speglar sitt egentliga religiösa motiv. I Jesus ansikte återfinns varje tids vända. Kanske är det därför bilden av Jesus har behållit sin enorma genomslagskraft. På filmspråk skulle vi kanske kunna säga; Han går genom rutan!

Han är verkligen människosonen, långtifrån bara en ikon, en ouppnåelig Gud, vår ställföreträdare i lidandet, det lidande som det med automatik innebär att vara människa.

Jesus ansikte, fastän skiftande efter platser och årstider, som vore han en "man of all seasons" har en omedelbar igenkännlighet, ett tidslöst drag.

Vanligt är att Jesus och Maria och lärjungarna avbildas klädda som de var på romersk tid, medan människorna omkring gärna porträtteras i samtidsdräkt. Receptet för en lyckad religiös målning tycks vara att blanda friskt, det historiskt korrekta med andra

för målarens tid vanliga objekt. Kanske har det skett medvetet för att engagera åskådarna i det som man vill berätta.

Det som sedan följer är en illustrerad följetong med fler avsnitt än Dallas. Här kan man välja om man vill tro på Bilderboks-Jesus eller Che-Jesus, revolutionären som med Gudomlig vrede driver månglarna ur templet. Eller kanske på Den Gode Herden från skolplanschern. Som hämtar hem alla arma små lamm som irrat bort från den stora flocken. Allt detta kristna allmångods kan vi också hitta i *Miraklernas man*, en film där Jesus både ser ut och uppför sig som en klichébild ur denna skolplanschvärld.

Dessa motiv, banaliserade för att

appellera till så många som möjligt kunde lätt slå över i en outhärdlig Kitsch, om inte bilden av vår seriehjälte fördjupats och blivit mer komplicerad. Jesus som Den Törnekrönte. Den bespottade, förnekade, hänade. Lidandets Konung. "Ecce Homo", Se människan som Pontius Pilatus sade innan han tvädde sina händer över det drama där han var en så ovillig aktör.

Bilderna av Jesus är inte bara en del av vårt kulturarv, utan också av vårt undermedvetna. En bildsvit som format vår världsbild, inte bara så att vi känner igen motiven, själva motiven har också format vårt sätt att se.

Se även filmhandledning till "Miraklernas man".

